

Kening fan 'e Greide | King of the Meadows

Het Fries landschap laat van zich horen!

KENING
fan 'e Greide

It Fryske lânskip lit fan har hearre!

Het Friese landschap laat van zich horen!

Leeuwarden-Fryslân is in 2018, namens Nederland, Culturele Hoofdstad van Europa. De verbinding tussen cultuur en natuur is een belangrijk onderdeel van het culturele programma in 2018. Kening fan 'e Greide (King of the Meadows) verbindt deze thema's als geen ander. Het gedragen burgerinitiatief maakt zich sterk voor het unieke weidelandschap dat Nederland zo typeert. Dit landschap is een inspiratiebron voor beeld, taal, muziek en kunst. Een landschap ook dat een belangrijke drager is van onze nationale cultuur en identiteit.

We bezitten nog prachtige landschappen met bloem- en kruidenrijke weiden. Met volop levendigheid. Maar wie goed kijkt, ziet dat deze landerijen schaars zijn geworden. Met grote gevolgen voor de rijke flora en fauna, de biodiversiteit. Minder bloemen, kruiden, insecten en weidevogels. Geen leven, geen inspiratie. Wat kunnen we doen om het unieke cultuurlandschap van Europa te behouden? Kening fan 'e Greide zoekt naar antwoorden. Naar innovatieve oplossingen. Met alle partijen die daar invloed op hebben. Met kennis als fundament, cultuur als inspiratie en innovatie als vrucht.

Kening fan 'e Greide levert een bijzondere bijdrage aan het jaar 2018, maar bovenal aan een rijke flora en fauna, de biodiversiteit. Zij presenteert een betekenisvol programma dat elke stap naar een biodiverse wereld viert. Maar ook een programma dat je bewust maakt, wakker schudt, in beweging zet en voedt met toegankelijke voorstellingen en projecten.

In 2018, maar ook daarna. Het vormt een belangrijk onderdeel van de legacy van Leeuwarden-Fryslân Culturele Hoofdstad 2018. Wij dragen het burgerinitiatief Kening fan 'e Greide een warm hart toe.

Johannes Kramer
Gedeputeerde Provincie Fryslân

Ferd Crone
Burgemeester Gemeente Leeuwarden

Theunis Piersma

Hoogleraar Trekvogelecologie (Rijksuniversiteit Groningen),
waddenbioloog (Koninklijk Nederlands Instituut
voor Onderzoek der Zee) en
mede initiatienemer Kening fan 'e Greide

'Omdat een economisch florerend boerenland met bloemen, hommels, vlinders, kevers, kikkers, zwaluwen en weidevogels een enorme schoonheid en troost biedt. En omdat het bestaan van zulke biodiversiteit het boerenbedrijf (mijn liefste bedrijfstak die zorg draagt voor mijn favoriete landschap!) kwalificeert als leefbaar, duurzaam en toekomstbestendig.'

Grutto, boodschapper van boer, burger en natuur

2017 was het jaar waarin het woord 'biodiversiteit' voor het eerst door veel Nederlanders in de mond is genomen, zelfs door onze minister-president. Dat heeft veel te maken met het steeds duidelijker worden van de verliezen aan bloemen, insecten en vogels.

Uit onderzoek van onder meer de Rijksuniversiteit Groningen blijkt dat het met de gruttostand in Nederland niet goed gaat. De populatie van deze weidevogel daalde de afgelopen jaren in Nederland met 5% per jaar. Buiten de door de overheid aangewezen 'kernegebieden' voor weidevogels gaat het om jaarlijks dalingen van 10%. Zelfs in de beste gebieden zijn de aantallen niet meer dan stabiel.

Dit geldt niet alleen voor de grutto's, maar voor alle broedvogels op en rond het boerenland. En in het bijzonder voor soorten die in de kuikenfase, of de rest van hun leven, afhankelijk zijn van de aanwezigheid van (voldoende) insecten. Denk daarbij ook aan huiszwaluwen die hoog in de lucht voorbij waaiende kleine insecten vangen. Ook deze vogel kampt in Nederland met achterblijvend broedsucces en dalende populaties.

Recent Duits en Nederlands onderzoek bevestigt dit beeld. Vergeleken met bijna 30 jaar geleden tellen Duitse

natuurgebieden nog een kwart van het aantal rondvliegende insecten. De ecologische effecten zijn evident: 80% van de wilde planten heeft insecten nodig voor bestuiving en 60% van de vogels eet insecten.

Wetenschappers vermoeden dat deze achtergang komt door de intensivering van het landgebruik in Europa, door verstedelijking, door mechanische bewerkingen én door het gebruik van chemicaliën in de landbouw. Hierdoor neemt het bodemleven af, met in haar kielzog het verlies aan bloemen, kruiden, insecten en insectenetters, waaronder vissen, amfibieën, zoogdieren en vogels.

We zullen alles op alles moeten zetten om deze achteruitgang een halt toe te roepen. Overheden, grondgebruikers en particulieren moeten zich bewust worden van de gevolgen van hun handelen voor de biodiversiteit. Daarom koos Kening fan 'e Greide de grutto als haar koning, haar ambassadeur. Deze koning van het weiland vertelt ons het verhaal van het verlies aan soortenrijkdom en dat we, wanneer we deze willen behouden, wezenlijke keuzes moeten maken over de manier waarop wij handelen en leven. Die grutto is de spiegel voor de mens.

Theunis Piersma

Hoogleraar Trekvoegecologie Rijksuniversiteit Groningen

Kening fan 'e Greide | King of the Meadows

Programma

Om te
bewaren

KENING
fan 'e Greide

Koning van het grasland

TEATER OP IT HIEM

Conference of the Birds

LANG ZULLEN WE RONDDRAAIEN

Nieuwjaarsconcert met het Nederlands Blazers Ensemble.

1/1 2018 - Amsterdam

3/1 2018 - Leeuwarden

Hoe kunnen we het jaar 2018 mooier inluiden dan met het Nederlands Blazers Ensemble in het Amsterdamse concertgebouw: live uitgezonden op televisie door de BNN-VARA op NPO. Dit jaar is het thema: 'Lang zullen we ronddraaien'. Een ode aan planeet aarde? Een symfonie over groene weilanden? Een loflied op de grutto?

HET GROTE GRUTTO THEATER

Expositie in voorstellingsvorm over leven van de grutto.

25/1 tot 2/9 2018 - Leeuwarden

Kruip in de huid van de grutto, onze nationale vogel, in deze zinnenprikkende beleefvoorstelling voor jong en oud. Vanaf eind januari in het 'natuurleukste' museum van Nederland, het Natuurmuseum Fryslân

in Leeuwarden. Waan je in de wereld van deze bijzondere steltloper en stuit op verrassende, leerzame belevenissen.

CONFERENCE OF THE BIRDS

Muziek-theater-dans voorstelling op buitenlocatie.

juli 2018 - Leeuwarden

Fantastisch muzikaal dans- en theater-spektakel in de openlucht bij Leeuwarden. Ooit het geluid van honderden blazers ervaren? Meerdere keren te zien in juli 2018. Samen met het Noord Nederlands Toneel, Club Guy & Roni en de Friese muziekverenigingen.

KONING VAN HET GRASLAND

Reizende theatervoorstelling op het boeren erf.

juni en juli 2018

Boerenerven in heel Nederland.

Mag de mens ingrijpen in de natuur? En hoe ver mag dat gaan? Koning van

VOOR MEER INFORMATIE, KAARTVERKOOP EN EXACTE DATA:

ONTWAKEND LANDSCHAP

het Grasland is een theaterstuk van Toneelgroep Jan Vos. Geschreven door Tjeerd Bischoff, bekend van de voorstelling over 'Mansholt'.

We zien de strijd van de boer die zich staande probeert te houden op de wereldmarkt. En de grutto die als waarnemer de worsteling van de boerenfamilie aanschouwt.

In 2017 zagen al ruim 12.500 mensen de voorstelling in Noord Nederland. A must see.

ONTWAKEND LANDSCHAP

12 uur durende landschapsbeleving.

april t/m augustus 2018

Diverse locaties

Ontwakend Landschap is de ultieme beleving van het landschap. Twaalf uur lang. Van zonsondergang tot -opgang. Streekdineren, cultuur ervaren, 's nacht in de weide slapen en wakker worden bij het magische krieken van de dag. Deelnemers zien, horen, ruiken, proeven en

voelen het landschap. Op een manier die ze niet eerder beleefden. Een productie van Pier21.

EXPEDITIE

Ontdekkingstocht naar verhaal van het landschap.

februari t/m augustus 2018

Diverse locaties

Met bijvoorbeeld een educatieprogramma voor de jeugd of actief op pad langs de Kening fan 'e Greide Fietsroute en vogels kijken vanuit bijzondere vogelkijkhutten. Of bezoek de debat- en studiebijeenkomsten en praat mee over de toekomst van ons landschap en zijn zo bijzondere flora en fauna.

Klaas Sietse Spoelstra

directeur Nij Sicht en
mede initiatiefnemer Kening fan 'e Greide

'Mijn hart ligt op het platteland. Myn gevoel sit yn 'e Fryske taal. Het landschap wordt gezien als één van onze Friese identiteitsdragers. Voor mij is dat niet anders. Dat landschap gaat over wie ik ben. En ik voel dat we het verwaarlozen. Kening fan é Greide gaat over het oplossen van dat wat ogenschijnlijk onbelangrijk is; het kwetsbare. Het oplossen van een knoop in de buik van wie we zijn. Over beter leren kijken met het besef dat de grutto een spiegel is voor onszelf.'

Meer weten over Kening fan 'e Greide
en het programma 2018:
www.keningfanegreide.nl

Leeuwarden
Fryslân
2018

European
Capital of
Culture

Kening fan 'e Greide

King of the Meadows

Biodiversiteit is een groot goed. In veel landen staat de soortenrijkdom aan flora en fauna onder druk. Het een urgent en actueel Europees thema. Nederland staat daarbij onderaan de Europese lijstjes. Wij zijn 85% aan volume van flora en fauna kwijtgeraakt.

De collectieve onmacht om deze achteruitgang te keren, leidde in 2012 tot de oprichting van burgerinitiatief Kening fan 'e Greide. Een initiatief van wetenschappers, burgers, kunstenaars, boeren en andere verontruste betrokkenen. Door een aanpak waarbinnen kennis, cultuur en innovatie samengaan wakkert het burgerinitiatief discussie aan, zet het urgente onderwerpen als weidevogels en natuurinclusievelandbouw op vele agenda's en komt het met tal van (ver)nieuwe(nde) oplossingen. Het initiatief zet globale doelen rond biodiversiteit in de lokale context.

Grutto: spiegel van de mens

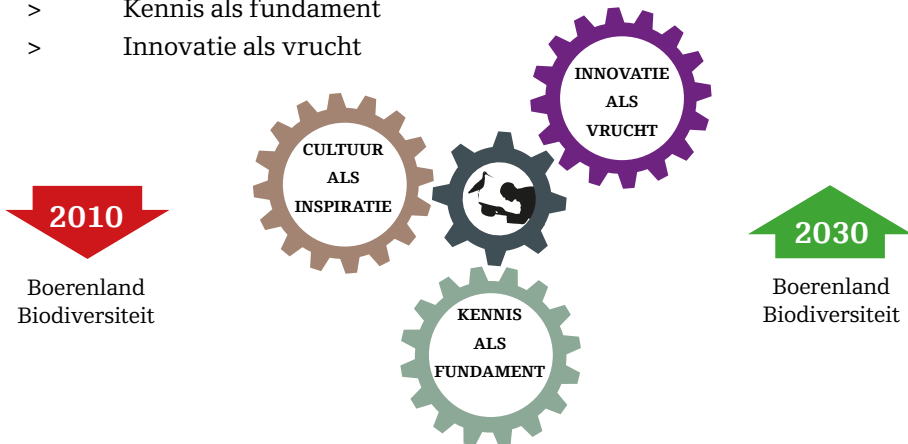
In het initiatief is de grutto, de nationale vogel van Nederland, de spiegel van de mens. Deze weidevogel stelt ons indringende vragen over keuzes die wij maken: voor nu en later. En juist daar ligt de essentie. Het is hoog tijd om die negatieve spiraal te doorbreken. Bijvoorbeeld door zelf op de zeepkist te gaan staan en er wat aan te doen. Dat is waar Kening fan 'e Greide voor staat en gaat. Elke stap voorwaarts telt.

Drie pijlers

Een gezond en rendabel boerenland vraagt om innovaties in de agrarische sector én voedselketen. Die vernieuwing werkt in alles door: in economie, natuurbeheer, wetenschap

en onderwijs. Het vraagt ook een ander gedrag van onszelf als consument en burger. Echter geen innovatie zonder kennis en inspiratie. Kening fan 'e Greide verbindt die bouwstenen tot een drie-eenheid.

- > Cultuur als inspiratie
- > Kennis als fundament
- > Innovatie als vrucht

Aanjagers

Kening fan 'e Greide werkt samen met vele betrokkenen op het gebied van ecologie, economie en cultuur.

We stimuleren projecten en activiteiten in een inspirerende samenhang van kennis en inspiratie om innovaties te realiseren die daadwerkelijk bijdragen aan de verbetering van de Europese biodiversiteit.

Met die aanpak krijgen we steeds meer landelijke aandacht en navolging. Van onderzoeksprogramma's, een burgermanifest tot educatieprogramma's, kennis- en discussiebijeenkomsten. En de zoektocht naar nieuwe bedrijfsmodellen of voedselproducten via spin-offs zoals Living Lab's voor natuurinclusieve landbouw.

Kening fan 'e Greide trekt door het land om het geluid van het verdwijnend landschap te laten horen. Want kan het ook anders? Kunnen we ook samen staan voor een rijk, kleurrijk en levendig cultuurlandschap?

Vogel des vaderlands

Grutto's trekken elk voorjaar van West-Afrika en Zuid-Europa naar het Noorden om te broeden. Ze strijken in groten getale neer in Fryslân. Niet voor niets noemen Friezen de grutto hun Kening fan 'e Greide. In het gelijknamige burgerinitiatief staat de grutto symbool voor het verlies aan weidevogels dat onlosmakelijk is verbonden met de teloorgang van landschap, biodiversiteit en cultuur.

Hans van der Werf

Directeur Friese Milieu Federatie en mede initiatiefnemer Kening fan 'e Greide

'Ons landschap staat door verstedelijking en intensivering van de landbouw onder druk. Kening fan 'e Greide biedt een geweldige kans om het belang van dit landschap bij velen onder de aandacht te brengen, en samen op zoek te gaan naar perspectief. Zodat ook onze kinderen nog kunnen genieten van de kievit, grutto en leeuwerik. Wij doen mee, u toch ook?'

**KENING FAN 'E GREIDE IS EEN BURGERINITIATIEF EN WORDT GEDRAGEN DOOR
DE VELE MENSEN DIE ZICH MET HART EN ZIEL INSPANNEN VOOR
HET BEHOUD VAN HET UNIEKE WEIDELANDSCHAP. DIT IS ONDER MEER
TE DANKEN AAN DE VOORTREFFELIJKE INZET VAN:**

Klaas Sietse, Kees, Theunis, Sytze, Lisette, Hans, Jos, Simon, Pier, Monique, Johannes, Yvonne, Pyke, Jan, Tom, Gerk, Sietse, Klaas, Catharinus, Froukje, John, Wytse, Desiree, Harmen, Douwe, Sanne, Guy, Enno, Jelle, Theun, Ben, Dimitri, Durk Pieter, Joke, Wim, Khoiji, Albert, Jelle, Douwe, Janna, Sjoerd, Steven, Johan, Cees, Jan Willem, Immie, Ysbrand, Petra, Marten, Bartele, Jaring, Gerda, Pieter, David, Marcia, Tjeerd, Bastiaan, Wiebren, Anne en vele anderen.

PARTNERS VOOR HET CULTUURPROGRAMMA LF 2018

Toneelgroep Jan Vos, Noord Nederlands Toneel,
Organisatie van Muziekverenigingen Fryslân, Club Guy & Roni, Natuurmuseum Fryslân,
Nederlands Blazers Ensemble, Pier 21

OVERIGE SAMENWERKING- EN ONDERSTEUNINGSPARTNERS

NDC Mediagroep, Stichting Leeuwarden 2018,
Friese Milieu Federatie, Staatsbosbeheer, It Fryske Gea, Landschapsbeheer Friesland,
IVN Fryslân, Vogelbescherming, Wereld Natuur Fonds, BFVW, Nordwin College,
Hogeschool Van Hall Larenstein, Rijksuniversiteit Groningen, BW H ontwerpers,
Schrijfburo Terwisscha & Wagenaar, Nij Sicht, Statuur, Kollektivenberied Fryslân,
Living Lab Natuurinclusieve landbouw Fryslân, Campina, Prins Bernard Cultuur Fonds,
Het Nieuw Stads Weeshuis Leeuwarden, Accon AVM, Provincie Fryslân,
Gemeente Leeuwarden en vele anderen.

Sietske Poepjes

GEDEPUTEERDE STATEN FRYSLÂN

'Wij moeten er voor zorgen dat ook onze kleinkinderen de rijke natuur in Fryslân kunnen blijven zien en ervaren. Met elkaar kunnen we dat waar maken door hard te blijven werken aan het behoud hiervan.'

Auke van Dijk

VIERDE GENERATIE MELKVEEBOER

'Mijn pake en oer-pake zouden niet kunnen bedenken hoe het landschap is veranderd. Ik voel me als mens en boer verplicht me in te zetten voor de biodiversiteit in het landelijk gebied.'

Martin Scholten

VOORZITTER STUURGROEP DAIRY CAMPUS
EN DIRECTEUR ANIMAL SCIENCES GROUP
WAGENINGEN UR

'De toekomst van ons weidelandschap is in handen van boeren. Zij kunnen de weidevogels een grote dienst bewijzen.'

Ton Stierhout

VOORZITTER COLLEGE VAN BESTUUR
NORDWIN COLLEGE

'Wij inspireren en leren mensen om met passie en vakmanschap te werken aan een duurzame, mooie wereld. Biodiversiteit en natuurinclusieve landbouw, zijn daarin de thema's voor morgen. Wat zeg ik? Voor de dag van vandaag.'

Tom van Slooten

DIRECTEUR NATUURMUSEUM FRYSLÂN

'Natuur is de spiegel van de samenleving. De diversiteit in de samenleving moeten we ook terug blijven vinden in een rijke natuur. Dat is onze opgave!'

Jesler Kiestra

PROVINCIEHOOFD STAATSBOSBEHEER
FRYSLÂN

'Ik vind het belangrijk om de noodzaak van actie te onderbouwen met cijfers. Nederland heeft ten opzichte van 100 jaar geleden nog 15% van zijn omvang in aantallen en diversiteit aan soorten.'

Pier Vellinga

VOORZITTER RAAD VAN TOEZICHT
STICHTING CELEBRATING DIVERSITY

'Het kan als je het wilt: een gezond leven op een gezonde planeet, met een goed inkomen voor de boeren en betaalbaar voedsel voor iedereen. Met Kening fan 'e Greide gaan we samen op zoek.'

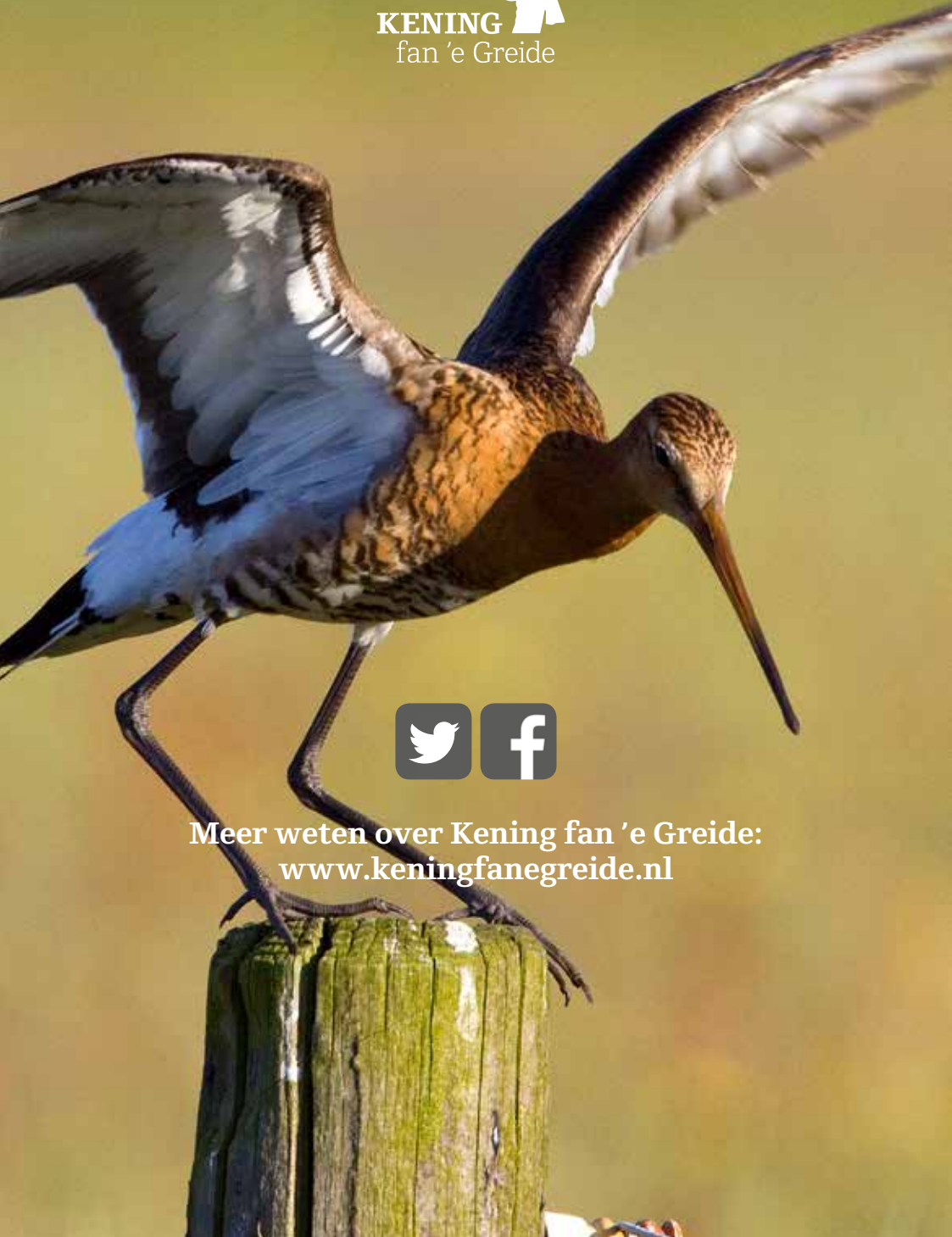
Henk de Vries

DIRECTEUR IT FRYSCHE GEA

'It Fryske Gea beheert als grote natuurbeheerder van Fryslân een groot aantal robuuste en bijzondere natuurgebieden. Door onze inzet in het verleden hebben we deze unieke gebieden behouden en zijn we volop bezig om de natuur in Fryslân te versterken. Wij willen graag dat iedereen hiervan kan genieten en iedereen kan zien wat Fryslân te bieden heeft.'

KENING
fan 'e Greide

Meer weten over Kening fan 'e Greide:
www.keningfanegreide.nl